

Zpracování osobních údajů – výjimky – výkon výlučně osobních či domácích činností – kamerový záznam vstupu do svého obydlí

Rozsudek ve věci C-212/13

František Ryneš v. Úřad pro ochranu osobních údajů - předběžná otázka, kterou vznesl Nejvyšší správní soud (Česká republika)

Rozsudek čtvrtého senátu Soudního dvora EU z 11. prosince 2014

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Směrnice 95/46 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

František Ryneš nainstaloval na rodinný dům ve výlučném vlastnictví své manželky kamerový systém. Stalo se tak po opakovaných útocích neznámých osob. Systém umožňoval jen obrazový záznam, přičemž obraz se průběžně nahrával na harddisk a při naplnění jeho kapacity se opětovně přemazával novým záznamem. V noci z 6. 10. na 7. 10. 2007 byla výstřelem z praku rozbita okna rodinného domu. Díky kamerovému systému se podařilo identifikovat podezřelé osoby. Proběhlo vyšetřování, avšak následné trestní řízení skončilo tak, že rozsudkem Okresního soudu v Třebíči ze dne 16. 4. 2008 byl obžalovaný zproštěn obžaloby, neboť soud nebyl schopen na záznamu přesně identifikovat pachatele.

Úřad pro ochranu osobních údajů pak v rozhodnutí ze dne 4. 8. 2008 dospěl k závěru, že František Ryneš spáchal přestupky podle § 44 odst. 2 písm. e), f) a i) zákona o ochraně osobních údajů a byla mu uložena pokuta ve výši 1.500,- Kč. Žaloba F. Ryneše proti tomuto rozhodnutí byla rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 25. dubna 2012 zamítnuta.

V řízení o kasační stížnosti měl Nejvyšší správní soud za nepochybné, že žalobce pořizoval videozáznam dění před rodinným domem nikoliv za účelem jeho dalšího šíření, ale jen a pouze za účelem získání případných důkazů pro trestní řízení proti pachatelům trestné činnosti. Nejvyšší správní soud zjistil z dostupné judikatury a praxe členských států Evropské unie, že řada z nich monitorování veřejného prostranství majitelem rodinného domu za účelem ochrany před trestnou činností nepodržuje pod výjimku čl. 3 odst. 2 směrnice 95/46 (Rakousko, Španělsko, Belgie),

zatímco v některých dalších zemích je tato praxe odlišná (Velká Británie, Irsko), a rozhodl se proto položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU.

Z odůvodnění rozsudku:

Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 3 odst. 2 druhá odrážka směrnice 95/46 vykládán v tom smyslu, že provozování kamerového systému – při kterém je obrazový záznam zachycující osoby ukládán formou nekonečné smyčky do takového nahrávacího zařízení, jako je pevný disk – umístěného fyzickou osobou na jejím rodinném domě za účelem ochrany majetku, zdraví a života majitelů domu, přičemž takovýto systém zabírá též veřejné prostranství, představuje zpracování údajů prováděné pro výkon výlučně osobních či domácích činností ve smyslu uvedeného ustanovení. (19)

Jak plyne zejména z bodů 15 a 16 odůvodnění směrnice 95/46, tato směrnice se na dohled pomocí videokamer v zásadě vztahuje tehdy, pokud představuje automatizované zpracování. Monitorování prostřednictvím obrazového záznamu zachycujícího osoby, k jakému docházelo ve věci v původním řízení, ukládaného formou nekonečné smyčky do nahrávacího zařízení, a sice na pevný disk, přitom představuje v souladu s čl. 3 odst. 1 směrnice 95/46 automatizované zpracování osobních údajů. (24-25)

Předkládající soud si klade otázku, zda takové zpracování nicméně není v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, vyloučeno z působnosti této směrnice, jelikož by mohlo jít o zpracování prováděné „pro výkon výlučně osobních či domácích činností“ ve smyslu čl. 3 odst. 2 druhé odrážky uvedené směrnice. (26)

Předmětem směrnice 95/46 – jak vyplývá z článku 1 a z bodu 10 jejího odůvodnění – je zajištění vysoké úrovně ochrany základních práv a svobod fyzických osob, zejména jejich soukromí, v souvislosti se zpracováním osobních údajů (srov. rozsudek ve věci C-131/12, *Google Spain*, ECR 2014, bod 66). V této souvislosti je třeba poukázat na to, že podle ustálené judikatury platí, že ochrana základního práva na soukromí, zaručeného článkem 7 Listiny základních práv Evropské unie, vyžaduje, aby výjimky z ochrany osobních údajů a její omezení byly činěny v mezích toho, co je naprosto nezbytné (srov. rozsudky ve věci C-473/12, *IPI*, ECR 2013, bod 39, jakož i ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12, *Digital Rights Ireland*, ECR 2014, bod 52). (27-28)

Vzhledem k tomu, že ustanovení směrnice 95/46 musí být v rozsahu, v němž upravují zpracování osobních údajů, které může představovat zásah do základních svobod, a zejména práva na soukromí, nutně vykládána ve světle základních práv, která jsou zakotvena v citované Listině, musí být výjimka stanovená v čl. 3 odst. 2 druhé odrážce této směrnice vykládána striktně. Tento striktní výklad má oporu i v samotném znění tohoto ustanovení, podle kterého se směrnice 95/46 nevztahuje na zpracování údajů prováděné pro výkon nikoli prostě osobních či domácích činností, nýbrž „výlučně“ osobních či domácích činností. (29)

Jestliže takový kamerový systém, jako je systém dotčený ve věci v původním

řízení, zabírá – třebaže částečně – veřejné prostranství, a je tudíž zaměřen mimo soukromou sféru osoby, která jeho prostřednictvím zpracovává údaje, nelze jeho provozování považovat za výlučně „osobní či domácí“ činnost ve smyslu čl. 3 odst. 2 druhé odrážky směrnice 95/46. Zároveň lze při uplatňování usta-

novení této směrnice případně zohlednit, zejména v souladu s čl. 7 písm. f), čl. 11 odst. 2 a čl. 13 odst. 1 písm. d) a g) uvedené směrnice, oprávněné zájmy správce spočívající mimo jiné, stejně jako ve věci v původním řízení, v ochraně majetku, zdraví a života tohoto správce a jeho rodiny. (33-34)

Z výroku SDEU:

Článek 3 odst. 2 druhá odrážka směrnice 95/46 musí být vykládán tak, že provozování kamerového systému, umístěného na rodinném domě za účelem ochrany majetku, zdraví a života majitelů domu, přičemž takový systém zabírá též veřejné prostranství, nepředstavuje zpracování údajů pro výkon výlučně osobních či domácích činností.

Poznámky:

Po zodpovězení předběžné otázky se mohl Nejvyšší správní soud zabývat dalšími body kasační stížnosti a ve věci rozhodnout. V rozsudku ze dne 25. února 2015 NSS mimo jiné konstatoval, že pochyby o významu čl. 3 odst. 2 druhé odrážky směrnice 95/46, tedy předobrazu § 3 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů, panovaly též na evropské úrovni. V řízení před Soudním dvorem EU měla česká, italská, polská a britská vláda za to, že směrnice nebude na takto provozovaný kamerový systém vůbec aplikovatelná. Teprve Soudní dvůr tyto pochybnosti odstranil a čl. 3 odst. 2 jasně vyložil.

Nelze však přehlédnout, že český zákon o ochraně osobních údajů je velmi stručný a o kamerových systémech neříká vůbec nic. Čelil-li tedy pan Ryneš nejasné zákonné normě, která měla svůj předobraz v normě práva EU, na jejíž výklad panoval rozpor mezi jednotlivými členskými státy Unie, bylo důležité, aby na vnitrostátní úrovni tuto nejasnost odstranila konzistentní praxe Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Nejvyšší správní soud konstatoval, že nejprve Úřad pro ochranu osobních údajů ve stanovisku pro Policii ČR dovodil aplikovatelnost zákona o ochraně osobních údajů nikoliv z toho důvodu, co stěžovatel nahrával, ale pro to, co se záznamem dělal posléze. Klíčovou věcí přitom mělo být předání záznamu České televizi. Avšak v prvostupňovém rozhodnutí v této věci ze dne 4. 8. 2008 Úřad pro ochranu osobních údajů naopak dovoduje aplikovatelnost zákona o ochraně osobních údajů již jen pro to, co pan Ryneš dělal – nahrával osoby na veřejně přístupném místě. Klíčovým důvodem aplikovatelnosti zákona o ochraně osobních údajů pak měl být rozpor s občanským zákoníkem.

Úřad pro ochranu osobních údajů se sám dle své libovůle rozhodoval, které konkrétní zpracování osobních údajů za pomoci kamerového systému pro účely ochrany majetku pod § 3 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů podřadí a které nikoliv. Nejvyšší správní soud nad rámec nezbytně nutného poznamenává, že Úřad pro ochranu osobních údajů dokonce i v těch případech, kde vyložil § 3 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů v souladu s názorem Soudního dvora EU, argumentoval nesprávnými důvody.

Z hlediska práva EU je nerozhodné, jak správce nebo zpracovatel s osobními údaji naloží, zda je zpřístupní třetím osobám, zda se tak stane po právu či proti právu. Je evidentní, že Soudní dvůr zvolil ve svém rozhodnutí objektivní standard – rozhodující pro aplikaci výjimky z dopadu směrnice, a tedy i českého zákona, je charakter a způsob zpracování, nikoliv jeho motivace. Jak lapidárně řekl generální advokát Jääskinen ve svém stanovisku: Následné použití zaznamenaného obrazového materiálu proto podle mého názoru nemůže být rozhodující pro řešení otázky samotné použitelnosti uvedené směrnice. Právní kvalifikace kamerového sledování prováděného F. Rynešem se nemůže lišit podle toho, zda byl obrazový materiál později zničen, anebo uchován“ (bod 20 stanoviska).

Nejvyšší správní soud proto nesouhlasil ani se závěrem městského soudu, vysloveným v napadeném rozsudku, který jako klíčový důvod pro neaplikování výjimky uvedené v § 3 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů dovodil, že toto ustanovení nebylo aplikovatelné již jen proto, že byly shromažďovány údaje za účelem jejich dalšího předání policejním orgánům. Monitorování kamerovým systémem za účelem ochrany majetku, zdraví a života bezesporu splňuje svůj smysl jen tehdy, pokud správce pořizuje záznam za účelem vyhotovení důkazního materiálu, kterým by identifikoval potenciálního pachatele trestného činu a sloužil by tak k jeho potrestání. Pokud shromážděný záznam obsahuje fakta o trestném činu, je přirozené, že jej stěžovatel předá orgánům činným v trestním řízení.

Zpracování osobních údajů prováděné stěžovatelem je tak třeba hodnotit dle zásady proporcionality. Podle hodnocení Nejvyššího správního soudu byla situace v tomto případě extrémní. Pan Ryneš zcela nepříjemně trpěl po dobu několika let útoky na svou osobu, rodinu a majetek. Přitom během celé této doby využil všech jemu dostupných prostředků nezasahujících do práv a svobod jiných osob za účelem ochrany svých práv, a to zcela bezvýsledně. Teprve záznam z kamerového systému umožnil obvinění konkrétní osoby, proto lze na instalovanou kameru na domě stěžovatele nahlížet jako na potřebnou v porovnání s jinými opatřeními.

Žádná jiná, do práv na soukromí třetích osob méně invazivní, varianta neexistovala, pomine-li soud varianty neúnosně drahé (např. placení si soukromé bezpečnostní služby, což je u normálních smrtelníků vyloučeno již jen pro nákladnost takové služby). Dle názoru Nejvyššího správního soudu byl stěžovatelem snímán jen veřejný prostor, a to v efektivní míře a rozsahu. Jak vyplývá z porízeného záznamu, přízemí protějščího domu tvoří nebytové prostory, mající charakter výkladů (slouží k provozu kavárny a obchodu). Uprostřed snímaného domu se nachází vchod, který slouží ke

vstupu do vnitřního dvora obytného domu, nikoliv ke vstupu do konkrétního bytu nebo obydlí. Nemůže tedy jít o výsostně intimní nebo osobní prostor obyvatel tohoto obytného domu, který by byl srovnatelný se vstupem do bytu nebo obydlí. Svým technickým řešením, přístupem a dalšími výše uvedenými okolnostmi provozoval pan Ryneš svůj kamerový systém k účelu stanovenému, legitimnímu, předvídatelnému, a to způsobem, který nezasahoval nepřiměřeně do základních práv a svobod snímaných osob. Při dosažení svého cíle tak šetřil jak podstatu, tak smysl práv.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že pan Ryneš provozoval svůj kamerový systém v souladu s § 5 odst. 2 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů. Proto nemohl být vůbec postižen za přestupek podle § 44 odst. 2 písm. e) tohoto zákona; zpracovával totiž osobní údaje sice bez souhlasu subjektu údajů, ovšem za splnění podmínek uvedených v § 5 odst. 2 písm. e). Naproti tomu porušil ve vztahu ke snímaným osobám svou povinnost informační dle § 11 zákona o ochraně osobních údajů, protože mohl být postižen dle § 44 odst. 2 písm. f) tohoto zákona, respektive porušil i povinnost oznamovací dle § 16 odst. 1, protože mohl být postižen dle § 44 odst. 2 písm. i) cit. zákona. Přesto nelze pana Ryneše za jeho opomenutí postihnout, a to se zřetelem na situaci naprosté právní nejistoty vytvořené nejasným právem Evropské unie a toto právo implementujícím obsahově nejasným českým zákonem, v kombinaci s celkově nekonzistentní správní praxí Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Prejudikatura:

C-131/12, Google Spain, ECR 2014

C-293/12 a C-594/12, Digital Rights Ireland, ECR 2014

C-473/12, IPI, ECR 2013

Uchovávání údajů v souvislosti s poskytováním služeb elektronických komunikací – respekt k soukromí – špatná směrnice – proporcionalita mezi výkonu základních práv
Rozsudek ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12

Digital Rights Ireland Ltd v. Minister for Communications et al. (C-293/12) a Kärntner Landesregierung et al. (C-594/12) – předběžné otázky, které vznesl High Court (Irsko) a Verfassungsgerichtshof (Rakousko)

Rozsudek velkého senátu Soudního dvora EU z 8. dubna 2014

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Směrnice 2006/24 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí.

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

Ve věci C-293/12 podala společnost Digital Rights Ireland žalobu, ve které tvrdila, že vlastní mobilní telefon, který byl zaregistrován dne 3. června 2006 a který od tohoto data používá. Žalobkyně zpochybnila legalitu vnitrostátních legislativních a správních opatření týkajících se uchovávání údajů o elektronických komunikacích a mimo jiné navrhla, aby soud konstatoval neplatnost směrnice 2006/24. Sporným bylo zejména ustanovení, že poskytovatelé služeb telefonické komunikace musí po dobu stanovenou zákonem uchovávat provozní a lokalizační údaje o těchto komunikacích, a to pro účely předcházení, odhalování, vyšetřování a stíhání trestných činů, jakož i pro účely zajišťování bezpečnosti státu.

Ve věci C-594/12 šlo o několik různých návrhů podaných rakouskému ústavnímu soudu, který se dotázal Soudního dvora EU, zda je směrnice 2006/24 slučitelná s Listinou základních práv v rozsahu, v němž umožňuje uchovávat řadu různých údajů v souvislosti s neomezeným počtem osob po dlouhou dobu. Uchovávání údajů se přitom týká téměř výhradně osob, jejichž chování nijak neodůvodňuje uchovávání údajů. Tyto osoby jsou vystaveny zvýšenému riziku, že orgány budou prošetřovat jejich údaje, seznamovat se s jejich obsahem, informovat se o jejich soukromém životě a používat tyto údaje pro různé účely, zejména s ohledem na nezměrný počet osob, které mají k údajům přístup po dobu minimálně šesti měsíců.

Z odůvodnění rozsudku:

Údaje, které musí uchovávat poskytovatelé veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí podle článků 3 a 5 směrnice 2006/24, jsou mimo jiné údaje potřebné k dohledání a identifikaci zdroje sdělení a jeho adresáta, ke zjištění data, času a doby trvání komunikace a k určení typu sdělení, k identifikaci komunikačního vybavení uživatelů a ke zjištění polohy mobilního komunikačního zařízení, tedy údaje, mezi něž patří mimo jiné jméno a adresa účastníka nebo registrovaného uživatele, telefonní čísla volajícího a volaného a adresa internetového protokolu (IP) pro internetové služby. Tyto údaje umožňují především zjistit, s kým a jakým způsobem daný účastník

nebo registrovaný uživatel komunikoval, stejně jako určit čas této komunikace a místo, ze kterého probíhala. Dále umožňují znát četnost komunikace daného účastníka nebo registrovaného uživatele s určitými osobami v určitém období. Z těchto údajů jako celku lze vyvodit velmi přesné závěry o soukromém životě osob, jejichž údaje byly uchovány, tedy o každodenních zvyklostech, o místech, kde trvale či přechodně pobývají, o deních či jiných přesunech, o jejich aktivitách, společenských vztazích těchto osob a o společenských kruzích, s kterými se stýkají. (26-27)

I když směrnice 2006/24 neumožňuje – jak vyplývá z jejích čl. 1 odst. 2 a čl. 5 odst. 2 – uchovávat obsah sděle-

ní a informace vyžadované při použití sítě elektronických komunikací, není za takových okolností vyloučeno, že by uchovávání dotčených údajů mohlo mít dopad na využívání komunikačních prostředků uvedených v této směrnici účastníky nebo registrovanými uživateli, a v důsledku toho na jejich výkon svobody projevu zaručené v článku 11 Listiny. Uchovávání údajů za účelem jejich případného zpřístupnění příslušným vnitrostátním orgánům stanovené směrnicí 2006/24 se přímo a konkrétně dotýká soukromého života, a tedy práv zaručených článkem 7 Listiny. Takové uchovávání údajů mimoto spadá i pod její článek 8, protože představuje zpracování osobních údajů ve smyslu tohoto článku, a musí tedy nutně splňovat požadavky na ochranu údajů plynoucí z tohoto článku (srov. rozsudek ve spojených věcech C-92/09 a C-93/09, *Volker und Markus Schecke a Eifert*, ECR 2010, bod 47). (28-29)

Směrnice 2006/24 se tím, že stanoví povinnost uchovávat údaje uvedené v jejím čl. 5 odst. 1 a možnost příslušných vnitrostátních orgánů k nim přistupovat, odchyluje – jak uvedl generální advokát zejména v bodech 39 a 40 svého stanoviska – od režimu ochrany práva na respektování soukromého života, zavedeného směrnicemi 95/46 a 2002/58, v souvislosti se zpracováním osobních údajů v odvětví elektronických komunikací, přičemž posledně uvedené směrnice stanovily důvěrný charakter sdělení a provozních údajů, jakož i povinnost vymazat nebo anonymizovat tyto údaje, nejsou-li již potřebné pro přenos sdělení, s výjimkou případu, kdy jsou potřebné pro vyúčtování a pouze po dobu, kdy tato potřeba přetrvává. K prokázání existence zásahu do základní-

ho práva na respektování soukromého života není důležité, zda dotčené informace o soukromém životě představují citlivé údaje nebo zda dotčené osoby utrpěly případné nepříznivé následky z důvodu tohoto zásahu (srov. rozsudek ve spojených věcech C-465/00, C-138/01 a C-139/01, *Österreichischer Rundfunk a spol.*, ECR 2003, bod 75). Z toho plyne, že povinnost poskytovatelů veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí, která je stanovena v člancích 3 a 6 směrnice 2006/24 a spočívá v uchovávání údajů o soukromém životě osoby a jejich komunikacích uvedených v článku 5 této směrnice po určitou dobu, představuje sama o sobě zásah do práv zaručených článkem 7 Listiny. (32-34)

Směrnice 2006/24 představuje rovněž zásah do základního práva na ochranu osobních údajů zaručeného článkem 8 Listiny, neboť upravuje zpracovávání osobních údajů. (36)

Článek 52 odst. 1 Listiny uvádí, že každé omezení výkonu práv a svobod zakotvených v Listině musí být stanoveno zákonem, respektovat jejich podstatu a při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení těchto práv a svobod zavedena pouze tehdy, jsou-li nezbytná a odpovídají-li skutečně cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého. Pokud jde o podstatu základního práva na respektování soukromého života a ostatních práv zakotvených v článku 7 Listiny, je třeba konstatovat, že i když uchovávání údajů uložené směrnicí 2006/24 představuje zvlášť závažný zásah do těchto práv, nemůže zasáhnout do uvedené podstaty, neboť jak vyplývá z jejího čl. 1 odst. 2, tato směrnice neumožňuje seznámit se s obsahem elektronických sdělení jako

takovým. Toto uchovávání údajů nemůže zasáhnout ani do podstaty základního práva na ochranu osobních údajů, které je stanoveno v článku 8 Listiny, protože směrnice 2006/24 v článku 7 stanoví pravidlo týkající se ochrany a bezpečnosti údajů, podle kterého platí, že aniž jsou dotčeny předpisy přijaté na základě směrnic 95/46 a 2002/58, poskytovatelé veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí musí dodržovat určité zásady ochrany a bezpečnosti údajů, tedy zásady, podle kterých členské státy dbají na to, aby byla přijata vhodná technická a organizační opatření proti náhodnému nebo neoprávněnému zničení, náhodné ztrátě či pozměnění údajů. (38 - 40)

Co se týče otázky, zda uvedený zásah odpovídá cíli obecného zájmu, je třeba uvést, že i když má směrnice 2006/24 harmonizovat předpisy členských států týkající se povinností uvedených poskytovatelů, pokud jde o uchovávání některých údajů jimi vytvořených nebo zpracovaných, z jejího čl. 1 odst. 1 vyplývá, že hmotněprávním cílem této směrnice je zajistit dostupnost těchto údajů pro účely vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů, jak jsou vymezeny každým členským státem ve vnitrostátních právních předpisech. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že boj proti mezinárodnímu terorismu za účelem zachování mezinárodního míru a bezpečnosti je cílem obecného zájmu Unie (srov. rozsudky ve spojených věcech C-402/05 P a C-415/05 P, *Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise*, ECR 2008, bod 363, jakož i ve spojených věcech C-539/10 P a C-550/10 P, *Al-Aqsa v. Rada*, ECR 2012, bod 130). Totéž platí pro boj proti závažné trestné činnosti s cílem zajistit veřej-

nou bezpečnost (srov. rozsudek ve věci C-145/09, *Tsakouridis*, ECR 2010, body 46 a 47). Dále je třeba v tomto ohledu uvést, že článek 6 Listiny uvádí právo každého nejen na svobodu, ale i na osobní bezpečnost. (41-42)

Pokud jde o otázku, zda je uchovávání údajů způsobilé k dosažení cíle sledovaného směrnicí 2006/24, je třeba konstatovat, že údaje, které musí být uchovávány podle této směrnice, s ohledem na rostoucí význam prostředků elektronické komunikace umožňují, aby vnitrostátní orgány příslušné v oblasti trestního stíhání měly další možnosti objasnit závažné trestné činy, a jsou tedy v tomto ohledu cenným nástrojem pro vyšetřování trestných činů. Uchovávání takových údajů tak lze považovat za způsobilé k dosažení cíle sledovaného uvedenou směrnicí. (49)

Pokud jde o nezbytnost uchovávání údajů uloženého směrnicí 2006/24, je třeba konstatovat, že boj proti závažné trestné činnosti, zejména proti organizované trestné činnosti a terorismu, má zajisté prvořadý význam pro zajištění veřejné bezpečnosti a jeho účinnost může do velké míry záviset na použití moderních vyšetřovacích metod. Takový cíl obecného zájmu, byť se jedná o cíl základní, však nemůže sám o sobě odůvodnit, aby takové opatření spočívající v uchovávání údajů, jaké zavedla směrnice 2006/24, bylo považováno za nezbytné pro účely uvedeného boje. (51)

Pokud jde o právo na respektování soukromého života, podle ustálené judikatury Soudního dvora ochrana tohoto základního práva v každém případě vyžaduje, aby výjimky z ochrany osobních údajů a její omezení byly činěny v mezích toho, co je naprosto nezbytné (srov. rozsudek ve věci C-473/12, *IPI*, ECR 2013, bod 39). (52)

Co se týče otázky, zda je zásah, který představuje směrnice 2006/24, omezen na nezbytné minimum, je třeba uvést, že tato směrnice v souladu se svým článkem 3 ve spojení se svým čl. 5 odst. 1 ukládá uchovávání veškerých provozních údajů týkajících se telefonie provozované v rámci pevné sítě a v rámci mobilní sítě, připojení k internetu, internetové elektronické pošty a internetové telefonie. Tato směrnice se tak týká všech prostředků elektronické komunikace, jejichž používání je velmi rozšířené a má rostoucí význam v běžném životě každého člověka. Uvedená směrnice se mimoto podle svého článku 3 vztahuje na všechny účastníky a registrované uživatele. Představuje tedy zásah do základních práv téměř celé evropské populace. (56)

V tomto ohledu je třeba zaprvé konstatovat, že směrnice 2006/24 se vztahuje všeobecně na každou osobu, každý prostředek elektronické komunikace a na všechny provozní údaje bez jakéhokoli rozlišování, omezení či výjimky v závislosti na cíli boje proti závažné trestné činnosti. Směrnice 2006/24 se totiž týká globálně všech osob, které využívají služeb elektronických komunikací, aniž se však osoby, jejichž údaje jsou uchovávány, nachází být nepřímo v situaci, která může vést k trestnímu stíhání. Vztahuje se tedy i na osoby, v jejichž případě neexistuje žádný důvod se domnívat, že by jejich chování mohlo být nepřímo nebo vzdáleně souviset se závažnou trestnou činností. Kromě toho nestanoví žádnou výjimku, takže se vztahuje i na osoby, jejichž komunikace jsou podle pravidel vnitrostátního práva předmětem profesního tajemství. Uvedená směrnice, jejímž cílem je přispět k boji proti závažné trestné činnosti, dále nevyžaduje žádnou souvislost mezi údaji, jejichž uchová-

vání je stanoveno, a ohrožením veřejné bezpečnosti a zejména se neomezuje na uchovávání údajů vztahujících se buď k určitému časovému období či určité zeměpisné oblasti či okruhu určitých osob, které mohou být jakýmkoli způsobem zapojeny do závažné trestné činnosti, anebo k osobám, které by prostřednictvím uchovávání jejich údajů mohly z jiných důvodů přispívat k předcházení, odhalování nebo stíhání závažných trestných činů. (57-59)

Zadruhé se k této obecné neexistenci mezi připojuje skutečnost, že směrnice 2006/24 nestanoví žádné objektivní kritérium umožňující vymezit přístup příslušných vnitrostátních orgánů k údajům a jejich následné využití pro účely předcházení, odhalování nebo stíhání trestných činů, které lze vzhledem k rozsahu a závažnosti zásahu do základních práv zakotvených v člancích 7 a 8 Listiny považovat za dostatečně závažné na to, aby takový zásah odůvodnily. Směrnice 2006/24 naopak pouze v obecné rovině v čl. 1 odst. 1 odkazuje na závažné trestné činy vymezené každým členským státem v jeho vnitrostátních právních předpisech. Směrnice 2006/24 dále neobsahuje hmotněprávní a procesní podmínky pro přístup příslušných vnitrostátních orgánů k údajům a jejich následné využití. Směrnice 2006/24 zejména nestanoví žádné objektivní kritérium umožňující omezit počet osob, které mají oprávnění k přístupu a následnému využití uchovávaných údajů, na nezbytné minimum z hlediska sledovaného cíle. Přístup příslušných vnitrostátních orgánů k uchovávaným údajům především nepodléhá předchozí kontrole ze strany soudu nebo nezávislého správního orgánu, jehož rozhodnutí má za cíl omezit přístup k údajům a jejich následné využití na to, co je

nezbytně nutné pro účely dosažení sledovaného cíle, a je vydáno v návaznosti na odůvodněnou žádost těchto orgánů podanou v rámci postupů pro předcházení, odhalování nebo stíhání trestných činů. Rovněž nebyla stanovena konkrétní povinnost členských států zavést taková omezení. (60 - 62)

Zatřetí směrnice 2006/24 v souvislosti s dobou uchovávání údajů v článku 6 stanoví uchovávání těchto údajů po dobu nejméně šesti měsíců, aniž jakkoli rozlišuje mezi jednotlivými kategoriemi údajů uvedenými v článku 5 této směrnice podle jejich případné užitečnosti pro účely sledovaného cíle nebo podle dotčených osob. Tato doba je navíc stanovena v intervalu nejméně šesti a nejvýše dvaceti čtyř měsíců, aniž je upřesněno, že určení doby uchovávání musí být založeno na objektivních kritériích, aby bylo zaručeno její omezení na nezbytné minimum. (63 - 64)

Z výše uvedeného vyplývá, že směrnice 2006/24 nestanoví jasná a přesná pravidla pro rozsah zásahu do základních práv zakotvených v člácích 7 a 8 Listiny. Je tedy nutno konstatovat, že tato směrnice představuje velmi rozsáhlý a zvláště závažný zásah do těchto základních práv v unijním právním řádu, aniž je takový zásah přesně vymezen ustanoveními umožňujícími zaručit, že je skutečně omezen na nezbytné minimum. (65)

Navíc pokud jde o pravidla bezpečnosti a ochrany údajů uchovávaných poskytovateli veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí, je třeba konstatovat, že směrnice 2006/24 nestanoví dostatečné záruky k zajištění účinné ochrany uchovávaných údajů proti riziku zneužití ani proti veškerému neoprávněnému přístupu k údajům a jejich protiprávnímu využívání, které vyžaduje článek 8 Listiny. Je třeba dodat, že uvedená směrnice neukládá povinnost uchovávat dotčené údaje na území Unie, takže nelze mít za to, že je v plném rozsahu zaručen dohled nezávislého orgánu, který výslovně vyžaduje čl. 8 odst. 3 Listiny, nad dodržováním požadavků ochrany a bezpečnosti, které jsou uvedeny ve dvou předchozích bodech. Takový dohled, vykonávaný na základě unijního práva, přitom představuje podstatný prvek dodržování ochrany osob při zpracovávání osobních údajů (srov. rozsudek ve věci C-614/10, *Komise v. Rakousko*, ECR 2012, bod 37). (66 - 68)

S ohledem na veškeré výše uvedené úvahy je třeba mít za to, že unijní zákonodárce překročil přijetím směrnice 2006/24 meze, jež ukládá požadavek na dodržování zásady proporcionality z hlediska článků 7 a 8 a čl. 52 odst. 1 Listiny. (69)

Z výroku SDEU:

Směrnice 2006/24 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí je neplatná.

Poznámky:

Tento rozsudek je zajímavý nejenom proto, že reaguje na problém deformací kyberprostoru a je významným příspěvkem do široké diskuse na téma „právo být zapomenut“. Setkáváme se zde totiž i s argumentací, která nesouvisí s tím, že jde o uchovávání dat. Jde o obecnější problém, jak rozlišit dobrou směrnicí od špatné. Podle stále silících hlasů totiž vzniká špatných směrnic docela mnoho a některé uniknou pozornosti, protože se nedotýkají tak palčivého problému, jaký představuje možné zneužití informací. Navíc se pod záminkou, že je třeba promítat směrnice do vnitrostátního práva, s problematickými ustanoveními směrnic „svezou“ i neopodstatněné „inovace“ motivované jinak než potřebami transpozice unijního práva, čímž se efekt tvorby špatných předpisů mnohonásobně zvyšuje.

Na oba problémy velmi podnětně reagoval ve svém stanovisku generální advokát Pedro Cruz Villalón. Upozornil zejména na to, že pro směrnici 2006/24 je příznačná její funkční dualita. Na jedné straně jde o zcela tradiční směrnici, která usiluje o harmonizaci vnitrostátních právních úprav. Zároveň však jde i o směrnici, která usiluje o případné stanovení povinností, které je třeba považovat za závažné zásahy do základních práv, které občanům Unie zaručuje Listina, konkrétně do práva na respektování soukromého života a do práva na ochranu osobních údajů.

Tak například na rozdíl od zásady, podle níž musí být zpracovávané a uchovávané provozní údaje vymazány nebo anonymizovány, jakmile již nejsou potřebné pro přenos sdělení, nevzniká povinnost zajistit zánik těchto údajů téměř bezprostředně, přičemž stanovení konkrétní délky této doby přísluší vnitrostátním zákonodárcům.

Generální advokát právem argumentuje, že se nelze spokojit se závěrem, že odpovědnost za případné stanovení lhůty pro uchovávání dosahující dvou let nesou členské státy. Vzhledem k tomu, že horní dvouletou hranici pro uchovávání údajů stanoví v rámci své harmonizující funkce směrnice 2006/24, musí být přezkumu proporcionality podrobeno samo toto ustanovení. Koncentrace dat na blíže neurčených místech kyberprostoru, které se vždy týká konkrétních a určitých osob, má bez ohledu na svou délku být vnímána jako anomálie. K stavu „zadržování“ údajů vztahujících se k soukromí by v zásadě nikdy nemělo dojít. Člověk svůj život vede v čase, který je z povahy věci omezený a ve kterém se sbíhají minulost, tedy jeho vlastní historie, a v konečném důsledku jeho paměť, i přítomnost, tedy více nebo méně bezprostřední prožitky. Přitom může hrát svou roli vědomí vlastního života, zejména „soukromého života“ coby života „zaznamenaného“. A je rozdíl, jestli je tímto „zaznamenaným životem“ život vnímán jako přítomnost, nebo život prožívaný jako vlastní minulost. Ačkoli nezbytnost zásahu v přítomnosti se zdá být dostatečně odůvodněná, pro zásah, který má působit i do minulosti, nenachází Pedro Cruz Villalón žádné odůvodnění. Proto také nenašel mezi vyjádřeními na podporu proporcionality článku 6 směrnice 2006/24 důvod, proč by doba uchovávání údajů, kterou mají stanovit členské státy, neměla být kratší jednoho roku.

Prejudikatura:

C-465/00, C-138/01 a C-139/01, Österreichischer Rundfunk a spol., ECR 2003
C-402/05 P a C-415/05 P, Kadi a Al Barakaat International Foundation
v. Rada a Komise, ECR 2008
C-92/09 a C-93/09, Volker und Markus Schecke a Eifert, ECR 2010
C-145/09, Tsakouridis, ECR 2010
C-539/10 P a C-550/10 P, Al-Aqsa v. Rada, ECR 2012
C-614/10, Komise v. Rakousko, ECR 2012
C-473/12, IPI, ECR 2013

Lidská důstojnost – minimální normy pro přiznání postavení uprchlíka nebo statusu podpůrné ochrany – věrohodnost sexuální orientace – rozdíly mezi omezeními vztahujícími se k tvrzené sexuální orientaci žadatele o azyl a omezeními, která se vztahují na ověřování důkazů v souvislosti s jinými důvody pronásledování

Rozsudek ve spojených věcech C-148/13 až C-150/13

A (C-148/13), B (C-149/13), C (C-150/13) v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie - předběžné otázky, které vznesl Raad van State (Nizozemsko)

Rozsudek velkého senátu Soudního dvora EU z 2. prosince 2014

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Směrnice 2004/83 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany.

Směrnice 2005/85 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka.

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

A, B a C podali k nizozemským orgánům žádosti o dočasné povolení k pobytu z důvodu, že mají v zemích svého původu oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu, že jsou homosexuálními muži.

Ve vztahu k A nizozemští úředníci uvedli, že skutečnost, že A projevil ochotu podstoupit vyšetření, aby prokázal svou homosexualitu, neznamená, že tím bude bezpodmínečně dokázána tvrzená sexuální orientace.

Ve vztahu k B došli úředníci k závěru, že žádost není věrohodná, jelikož je povrchní a neurčitá jak ohledně sexuálního poměru, který měl B v mládí s přítelem, tak ohledně tvrzení B o jeho uvědomění si, že je homosexuál. Podle názoru úředníků by B vzhledem k tomu, že pochází z muslimské rodiny a ze země, kde není homosexualita přijímána, měl být schopen uvést podrobnosti o svých pocitech a o tom, jak se vypořádával se svojí homosexualitou.

Ve vztahu k C bylo prohlášení o tom, že je homosexuál, shledáno nekonzistentním. C tvrdil, že si byl schopen přiznat, že je možná homosexuál až poté, co opustil zemi původu. Byl přesvědčen, že měl takovéto pocity od svých 14 nebo 15 let a informoval příslušné orgány o tom, že měl sexuální poměr s jedním mužem v Řecku. Přesto svou dřívější žádost o přiznání postavení uprchlíka založil na tom, že měl v zemi svého původu potíže vzhledem k tomu, že měl sexuální poměr s dcerou svého zaměstnavatele. Vzhledem k těmto okolnostem úředníci shledali, že skutečnost, že C předložil film, ve kterém vykonává homosexuální akt s mužem, neprokazuje, že je homosexuál.

Nizozemský soud měl za to, že ověření tvrzené sexuální orientace je mnohem složitější než ověření jiných důvodů pronásledování a konstatoval, že neexistuje jednotný způsob, jakým se ověření provádí ve všech členských státech. Proto si soud přál vědět, zda právo EU stanoví hranice pro šetření, které příslušné vnitrostátní orgány mohou provést, pokud jde o tvrzenou sexuální orientaci žadatele o přiznání postavení uprchlíka.

Z odůvodnění rozsudku:

Z bodů 3, 16 a 17 odůvodnění směrnice 2004/83 vyplývá, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků a že ustanovení této směrnice o podmínkách pro přiznání postavení uprchlíka, jakož i o obsahu tohoto postavení byla přijata jako vodítko pro příslušné orgány členských států při uplatňování této úmluvy na základě společných pojmů a kritérií (srov. rozsudek ve věci C-604/12, *N*, ECR 2014, bod 27). Výklad této směrnice tedy musí být prováděn s ohledem na Ženevskou

úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU. Tento výklad musí rovněž ctít práva uznaná Listinou základních práv (srov. rozsudek ve spojených věcech C-199/12 až C-201/12, *X a spol.*, ECR 2013, bod 40). (45 - 46)

Ačkoli navrhovatelé ve věcech v původním řízení tvrdí, že příslušné orgány odpovědné za posouzení žádosti o azyl založené na obavě z pronásledování z důvodu sexuální orientace žadatele o azyl, by měly jeho tvrzenou orientaci považovat za prokázanou na zákla-

dě pouhých prohlášení tohoto žadatele, mohou být taková prohlášení vzhledem ke zvláštnímu kontextu, jehož jsou žádosti o azyl součástí, pouze výchozím bodem v procesu posuzování skutečností a okolností uvedených v článku 4 směrnice 2004/83. Ze samotného znění čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice totiž vyplývá, že v rámci tohoto posouzení mohou členské státy pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu, neboť členský stát posuzuje významné náležitosti této žádosti ve spolupráci s tímto žadatelem. Kromě toho z čl. 4 odst. 5 směrnice 2004/83 vyplývá, že pokud nejsou splněny podmínky vyjmenované v písm. a) až e) tohoto ustanovení, mohou jednotlivá prohlášení žadatelů o azyl týkající se jejich tvrzené orientace vyžadovat důkazy. (49 - 51)

Ačkoli se ustanovení článku 4 směrnice 2004/83 vztahují na všechny žádosti o mezinárodní ochranu, ať už jsou důvody pronásledování uplatňované na podporu těchto žádostí jakékoli, nic to nemění na tom, že příslušné orgány musí upravit své postupy pro posuzování prohlášení a písemných nebo jiných dokladů v závislosti na specifických vlastnostech každé kategorie žádosti o azyl a v souladu s právy zaručenými Listinou. (54)

Pokud jde o posuzování skutečností a okolností, upraveného článkem 4 směrnice 2004/83, toto posuzování probíhá ve dvou odlišných etapách (srov. rozsudek ve věci C-277/11, *M*, ECR 2012, bod 64). První etapa se týká zjištění skutkových okolností, které mohou sloužit jako důkazy na podporu žádosti, kdežto druhá etapa se týká právního posouzení těchto skutečností a spočívá v rozhodnutí, zda jsou vzhledem ke skutečnostem charakterizujícím daný případ splně-

ny hmotněprávní podmínky stanovené články 9, 10 a 15 směrnice 2004/83 pro přiznání mezinárodní ochrany. (55)

I když mohou mít členské státy v rámci této první fáze, se kterou právě souvisí otázky předkládajícího soudu v každé z věcí v původním řízení, za to, že je obvykle na žadateli, aby předložil všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti, jelikož tento je nejlépe schopen poskytnout informace k prokázání vlastní sexuální orientace, nic to nemění na tom, že je na dotyčném členském státě, aby s tímto žadatelem ve fázi určování, které informace jsou pro tuto žádost relevantní, spolupracoval v souladu s čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice. V tomto ohledu je třeba uvést, že podle čl. 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83 se toto posouzení provádí jednotlivě a jsou při něm zohledňovány konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu. (56 - 57)

Co se týče postupu posuzování prohlášení a písemných nebo jiných dokladů, je třeba zaprvé posoudit, zda jsou s ustanoveními směrnic 2004/83 a 2005/85, jakož i Listiny v souladu ověřování prováděná příslušnými orgány prostřednictvím dotazování založených zejména na stereotypch o homosexuálech. Článek 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83 vyžaduje, aby příslušné orgány při posuzování zohlednily konkrétní postavení a osobní situaci žadatele, a čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 vyžaduje, aby tyto orgány při vedení pohovoru zohlednily osobní nebo obecné okolnosti žádosti

ti o azyl. I když dotazování na základě stereotypních představ může být pro příslušné orgány užitečné za účelem tohoto posouzení, nespĺňuje nicméně posuzování žádostí o přiznání postavení uprchlíka pouze na základě stereotypních představ spojených s homosexuály požadavky ustanovení uvedených v předcházejícím bodě v tom, že těmto orgánům neumožňuje zohlednit individuální a osobní situaci dotyčného žadatele o azyl. Proto neschopnost žadatele o azyl odpovědět na tyto otázky nemůže být sama o sobě dostatečným důvodem k závěru o nedůvěryhodnosti žadatele. (59 - 63).

Zadruhé, ačkoli jsou vnitrostátní orgány oprávněny případně přistoupit k dotazování za účelem posouzení skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, podrobné dotazování na sexuální praktiky tohoto žadatele je v rozporu se základními právy zaručenými Listinou, a zejména s právem na respektování soukromého a rodinného života zakotveného v jejím článku 7. (64)

Co se týče zatřetí možnosti souhlasu vnitrostátních orgánů s tím, že žadatel vykoná homosexuální akt, podrobí se případným „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo předloží jako důkaz například videozáznamy jím prováděných intimních aktů, jak někteří navrhovatelé v původním řízení navrhovali, je třeba zdůraznit, že kromě toho, že tyto prvky nemusí mít nutně důkazní hodnotu, mohou narušit lidskou důstojnost, jejíž respektování je zaručeno článkem 1 Listiny. Povolit nebo připustit takový typ

důkazů by navíc podněcovalo ostatní žadatele a *de facto* by to znamenalo povinnost předložit takový důkaz. (65 - 66)

Začtvrté je třeba uvést následující. Z ustanovení č. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 vyplývá, že členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu. Nicméně vzhledem k citlivé povaze otázek souvisejících s osobní sférou člověka, a zejména s jeho sexualitou nelze učinit závěr o jeho nedostatečné důvěryhodnosti na základě pouhé skutečnosti, že z důvodu neochoty odhalit intimní aspekty svého života nedeklaroval hned od počátku svoji homosexualitu. (67 - 69)

Dále je třeba poznamenat, že povinnost podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu co nejdříve je zmírněna požadavkem, který ukládá příslušným orgánům čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 a čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/83, zohlednit při vedení pohovoru osobní nebo obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele. Považovat žadatele o azyl za nevěrohodného pouze na základě toho, že neodhalil svou sexuální orientaci při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, by tak vedlo k nesplnění požadavku uvedeného v předcházejícím bodě. (70 - 71)

Z výroku SDEU:

Článek 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice Rady 2005/85, brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány, jež jednají pod soudní kontrolou, v rámci posuzování skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, jehož žádost je založena na obavě z pronásledování z důvodu této orientace, hodnotily prohlášení tohoto žadatele, jakož i písemné nebo jiné doklady předložené na podporu jeho žádosti, prostřednictvím dotazování založených pouze na stereotypních představách o homosexuálech.

Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 7 Listiny základních práv vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby se příslušné vnitrostátní orgány v rámci tohoto posuzování podrobně dotazovaly na sexuální praktiky žadatele o azyl.

Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 1 Listiny základních práv vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby uvedené orgány v rámci uvedeného posuzování souhlasily s takovými důkazy, jako jsou uskutečnění homosexuálního chování dotyčným žadatelem o azyl, podrobení se tímto žadatelem „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo předložení videozáznamů tímto žadatelem zachycujících takovéto chování.

Článek 4 odst. 3 směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85, brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány v rámci téhož posuzování učinily závěr o nedostatečné důvěryhodnosti prohlášení dotyčného žadatele o azyl na základě pouhé skutečnosti, že se své tvrzené homosexuální orientace nedovolával při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování.

Poznámky:

Článek 4 směrnice 2004/83 stanoví mimo jiné toto:

3. Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny
  - a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování;
  - b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, včetně informací o tom, zda žadatel byl nebo by mohl být pronásledován nebo zda utrpěl nebo by mohl utrpět vážnou újmu;
  - c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno

- posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;
- d) skutečnost, zda žadatel po opuštění země původu vyvíjel činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu, aby bylo možno posoudit, zda by tato činnost vystavila žadatele pronásledování nebo vážné újmě, kdyby se do uvedené země vrátil;
  - e) skutečnost, zda by od žadatele bylo možné rozumně očekávat, že by využil ochrany jiné země, ve které mohl požádat o občanství.
5. Uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek:
- a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;
  - b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;
  - c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případě žadatele;
  - d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratším možném čase, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil;
  - e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.

Generální advokátka Eleanor Sharpstonová s ohledem na rozsudek ESJP *Van Kück v. Německo*, ECHR 2003-VII ukázala, jak lze administrativní diskreci, k níž citovaná ustanovení vedou, omezit při respektování toho, že sexuální život spadá do osobní sféry chráněné článkem 8 EÚLP. V případech týkajících se genderové identity a transsexuality je totiž třeba vycházet z osobní autonomie tvořící základ záruk zakotvených v článku 8 EÚLP. Připomeňme jen, že Van Kück tvrdil, že zamítnutí jeho žádosti o úhradu léčebných výloh vynaložených na změnu pohlaví porušuje právo na soukromý život, jelikož soudy požadovaly důkazy o tom, že změna pohlaví byla v jeho případě jedinou možnou léčbou. Jelikož pojem osobní autonomie je důležitou zásadou pro výklad ochrany poskytované článkem 8 EÚLP, mají jednotlivci právo určovat v rámci osobní sféry chráněné článkem 8 EÚLP svou vlastní identitu, která zahrnuje určení vlastní sexuální orientace.

Tento přístup je pak třeba spojit s tím, co platí obecně, a sice s tím, že právo každého být vyslechnut je třeba dodržovat i v případech, že právní úprava vytváří specifické návody na to, co vlastně úřad má chtít slyšet. Lze tu v této rovině navázat na rozsudek ve věci C-277/11, *M*, ECR 2012 s tím, že jak orgány EU, tak orgány členských států podléhají týmž obecným právním zásadám.

Prejudikatura:

C-277/11, M, ECR 2012

C-199/12 až C-201/12, X a spol., ECR 2013

C-604/12, N, ECR 2014

Občanství Evropské unie – potencionální zneužití práva – státní příslušník třetího státu, který je rodinným příslušníkem občana Unie a držitelem pobytové karty členského státu – vnitrostátní právní úprava podmiňující vstup na území státu předchozím získáním povolení ke vstupu

Rozsudek ve věci C-202/13

The Queen, ex parte Sean Ambrose McCarthy, Helena Patricia McCarthy Rodriguez a Natasha Caley McCarthy Rodriguez v. Secretary of State for the Home Department – předběžné otázky, které vznesl High Court of Justice, Queen's Bench Division (Spojené království)

Rozsudek velkého senátu Soudního dvora EU z 18. prosince 2014

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Směrnice 2004/38 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Protokol (č. 20) o použití některých hledisek článku 26 Smlouvy o fungování Evropské unie na Spojené království a Irsko.

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

Sean Ambrose McCarthy má statut britského subjektu s právem pobytu ve Spojeném království, což vyplývá z jeho narození v Irsku. S manželkou Helenou, kolumbijskou státní příslušnicí, má dceru Natašu. S. A. McCarthy využíval právo stálého pobytu ve Spojeném království od roku 1967 do roku 1973. V případě jeho dcery plyne její dvojí britská a irská státní příslušnost jak ze statutu jejího otce, tak z jejího narození ve Spojeném království, ačkoliv v tomto členském státě nikdy trvale nebydlela. Manželka je držitelkou pobytové karty rodinného příslušníka občana Unie vydané španělskými orgány na základě článku 10 směrnice 2004/38.

Rodina bydlí od května 2010 ve Španělsku, kde vlastní dům. Vlastní dům si ale zakoupili i ve Spojeném království. Podle britského práva musí držitelé pobytové

karty k tomu, aby mohli vycestovat do Spojeného království, žádat o vydání dokladu rodinného příslušníka EHP, který má platnost po dobu šesti měsíců. Tento doklad lze prodloužit za předpokladu, že se jeho držitel osobně dostaví na diplomatické zastoupení Spojeného království v zahraničí a vyplní formulář obsahující podrobnosti týkající se finančních prostředků a profesní situace.

Vzhledem k tomu, že ve Španělsku se diplomatické zastoupení Spojeného království nachází v Madridu, musí Helena Patricia McCarthy pokaždé, když chce prodloužit svůj doklad, aby mohla se svou rodinou cestovat do Spojeného království, jet z Marbelly, kde rodina žije, do Madridu. Stalo se jí také, že jí byl odepřen vstup na palubu letadla do Spojeného království, když předložila pouze svou pobytovou kartu, a nikoliv doklad rodinného příslušníka, což byl incident vedoucí k soudním sporům s britskými úřady.

Evropská komise v souvislosti se správní žalobou McCarthyových zaslala na základě článku 258 SFEU v červnu 2011 Spojenému království výzvu, v níž konstatovala, že čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/38 nebyl správně proveden, a následně v dubnu 2012 odůvodněné stanovisko v témže smyslu.

High Court of Justice, Queen's Bench Division, dospěl v souvislosti s žalobou McCarthyových k závěru, že sdílí obavy vlády ze zneužívání práv migrujících občanů a jejich rodinných příslušníků.

Z odůvodnění rozsudku:

Jak vyplývá z ustálené judikatury, účelem směrnice 2004/38 je usnadnit výkon základního a osobního práva svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, které čl. 21 odst. 1 SFEU přiznává přímo občanům Unie, a posílit uvedené právo (srov. rozsudek ve věci C-456/12, *O. a B.*, ECR 2014, bod 35). S ohledem cíle směrnice 2004/38 nelze ustanovení této směrnice vykládat restriktivně a každopádně nesmějí být zbavena svého užitečného účinku. Má-li být právo všech občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států vykonáváno v objektivně existujících podmínkách důstojnosti, je třeba je zaru-

čit také jejich rodinným příslušníkům, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost (srov. rozsudek ve věci C-127/08, *Metock a spol.*, ECR 2008, body 83 a 84). (31 - 33)

Článek 5 směrnice 2004/38 hovoří o členských státech a nijak nerozlišuje podle členského státu vstupu, zejména když stanoví, že od povinnosti získat vstupní vízum jsou osvobozeni rodinní příslušníci občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, s platnou pobytovou kartou. Z tohoto článku 5 tedy nijak nevyplyvá, že by právo na vstup rodinných příslušníků občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu,

bylo omezeno na jiné členské státy, než je členský stát původu občana Unie. Proto je třeba konstatovat, že podle článku 5 směrnice 2004/38 nepodléhá osoba, která je rodinným příslušníkem občana Unie a nachází se v takové situaci, jako Helena Patricia McCarthy Rodriguez, povinnosti získat vízum nebo rovnocenné povinnosti, aby mohla vstoupit na území členského státu původu tohoto občana Unie. (41 - 42)

Vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení vyžaduje, aby každý rodinný příslušník občana Unie, který není státním příslušníkem žádného členského státu, získal předem povolení ke vstupu. Tato právní úprava vychází z existence obecného rizika zneužití práv nebo podvodů, které označuje Secretary of State za „systémové“, čímž je vyloučeno, aby příslušné vnitrostátní orgány provedly jakékoliv konkrétní posouzení vlastního jednání dotčené osoby v souvislosti s případným zneužitím práv nebo podvodem. Tato právní úprava podmiňuje vstup na území Spojeného království předchozím získáním povolení ke vstupu, a to i v případech, kdy, jako v projednávaném případě, nemají vnitrostátní orgány za to, že by rodinný příslušník občana Unie mohl být zapojen do zneužití práv nebo podvodu. Uvedená právní úprava tak stanoví tuto podmínku, i když orgány Spojeného království nezpochybňují pravost pobytové karty vydané podle článku 10 směrnice 2004/38 a správnost v ní uvedených údajů. Tato právní úprava tudíž vylučuje, absolutně a automaticky, rodinné příslušníky občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, z práva na vstup na území členských států bez víza, které jim přiznává čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/38, i když mají

platnou pobytovou kartu, vydanou na základě článku 10 směrnice 2004/38 členským státem bydliště. (43 - 44)

Na základě článku 27 směrnice 2004/38 členské státy mohou, je-li to odůvodněno, odmítnout vstup a pobyt z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Takové odmítnutí přitom musí být založeno na individuálním přezkumu každého jednotlivého případu. Odůvodnění, která přímo nesouvisí s dotyčnou osobou nebo souvisejí s obecnou prevencí, nejsou přípustná (srov. rozsudky ve věci C-33/07, *Jipa*, ECR 2008, bod 24, jakož i ve věci C-434/10, *Aladzhev*, ECR 2011, bod 42). Kromě toho v souladu s článkem 35 směrnice 2004/38 mohou členské státy přijmout potřebná opatření k odepření, pozastavení nebo odnětí jakéhokoliv práva přiznaného touto směrnicí v případě zneužití práv nebo podvodu, například účelových sňatků, přičemž veškerá taková opatření musí být přiměřená a spojená s procesními zárukami. (46 - 47)

Rozhodnutí nebo opatření přijímaná příslušnými vnitrostátními orgány v souvislosti s případným právem na vstup nebo právem pobytu na základě směrnice 2004/38 mají osvědčit individuální situaci státního příslušníka členského státu nebo jeho rodinných příslušníků (srov. rozsudky ve věci C-138/02, *Collins*, ECR 2004, bod 40; ve věci C-408/03, *Komise v. Belgie*, ECR 2006, body 62 a 63, jakož i ve věci C-325/09, *Dias*, ECR 2011, bod 48). Kromě toho, jak výslovně vyplývá z bodu 35 směrnice 2004/38, opatření přijímaná na základě tohoto článku musí být spojená s procesními zárukami stanovenými v člancích 30 a 31 této směrnice. Jak vyplývá z bodu 25 odůvodnění uvedené směrnice, tyto procesní záruky mají mimo jiné zajistit vysokou úroveň

ochrany práv občanů Unie a jejich rodinných příslušníků v případě, kdy je jim odepřen vstup do jiného členského státu nebo pobyt v něm. (49 - 50)

Členské státy nemohou odepřít rodinným příslušníkům občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají platnou pobytovou kartu, vydanou na základě článku 10 směrnice 2004/38, právo vstoupit na jejich území bez víza, jak je stanoveno v čl. 5 odst. 2 této směrnice, aniž by příslušné vnitrostátní orgány uskutečnily individuální přezkum každého jednotlivého případu. Jsou tedy povinny uznat takovou pobytovou kartu pro účely vstupu na jejich území bez víza, ledaže je pravost této karty a správnost v ní uvedených údajů zpochybněna konkrétními indiciemi, které se týkají dotčeného individuálního případu a umožňují učinit závěr o existenci zneužití práv nebo podvodu (srov. rozsudek ve věci C-336/94, *Dafeki*, ECR 1997, body 19 a 21). Jak Soudní dvůr EU upřesnil, důkaz o zneužití vyžaduje souhrn objektivních skutečností, ze kterých vyplývá, že i přes formální dodržení podmínek stanovených unijní právní úpravou nebylo dosaženo cíle sledovaného touto právní úpravou, a subjektivní prvek spočívající v záměru získat výhodu vyplývající z unijní právní úpravy tím, že jsou uměle vytvořeny podmínky vyžadované pro její získání (srov. rozsudek ve věci C-364/10, *Maďarsko v. Slovensko*, ECR 2012, bod 58, jakož i výše uvedený rozsudek *O. a B.*, bod 58). (53-54)

Při neexistenci výslovného ustanovení ve směrnici 2004/38 nemůže skutečnost, že členský stát čelí, jak se o sobě domnívá Spojené království, vysokému počtu případů zneužití práv nebo podvodů páchaných státními příslušníky třetích států

využívajícími fingovaných manželství nebo padělaných pobytových karet, odůvodňovat přijetí takového opatření, o jaké se jedná v původním řízení, jež vychází z hledisek obecné prevence, přičemž je vyloučeno jakékoliv specifické posouzení vlastního jednání dotčené osoby. Přijetí opatření sledujících cíl obecné prevence rozšířených případů zneužití práv nebo podvodů by totiž znamenalo, jako v projednávaném případě, že pouhá příslušnost k určité skupině osob by členským státům umožňovala odmítnout uznání práva výslovně přiznaného směrnicí 2004/38 rodinným příslušníkům občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, i když ve skutečnosti splňují podmínky stanovené touto směrnicí. Stejně by tomu bylo v případě, kdy by uznání tohoto práva bylo omezeno na osoby, které jsou držiteli pobytových karet vydaných některými členskými státy, jak o tom uvažovalo Spojené království. Taková opatření by na základě své automatické povahy umožňovala členským státům neuplatňovat ustanovení směrnice 2004/38 a porušovala by samotnou podstatu základního a individuálního práva občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, jakož i odvozených práv, která mají rodinní příslušníci těchto občanů, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu. (55 - 57)

Je třeba připomenout, že čl. 77 odst. 1 písm. a) SFEU stanoví, že Unie rozvíjí politiku s cílem zajistit, aby osoby bez ohledu na svou státní příslušnost nebyly kontrolovány při překračování vnitřních hranic Unie. Zrušení ochrany vnitřních hranic je součástí cíle Unie vytvořit prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb osob, jak je stanoven v článku 26 SFEU. Tento dílčí cíl spočí-

vající v neprovádění opatření na ochranu vnitřních hranic realizoval unijní zákonodárce tím, že na základě článku 62 ES, nyní článku 77 SFEU, přijal nařízení č. 562/2006, jehož cílem je navázat na schengenského *acquis* (srov. rozsudek ve věci C-278/12 PPU, *Adil*, ECR 2012, body 48 až 50). (59)

Vzhledem k tomu, že Spojené království se nepodílí na ustanoveních schengenského *acquis* týkajících se zrušení opatření na ochranu hranic a pohybu osob, včetně společné politiky ve vízové oblasti, stanoví protokol č. 20 v článku 1, že Spojené království je oprávněno provádět na svých hranicích s jinými členskými státy kontroly osob, které chtějí vstoupit do Spojeného království, pokud to považuje za nezbytné k ověření zejména práva na vstup do Spojeného království občanů Unie a osob na nich závislých, které požívají práv udělených právem Unie, a k rozhodnutí, zda jiným osobám bude povolení ke vstupu do Spojeného království vydáno či nikoli. Tyto kontroly jsou prováděny „na hranicích“ a mají ověřit, zda osoby, které chtějí vstoupit na území Spojeného království, mají právo na vstup na základě ustanovení unijního práva, nebo, při neexistenci takového práva, zda by jim měl být povolen vstup na toto území. Jejich cílem je tedy zejména zabránit nelegálnímu překračování hranic Spojeného království s jinými členskými státy. (60 - 61)

Pokud jde o rodinné příslušníky občanů Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a chtějí vstoupit

na území Spojeného království, přičemž se dovolávají práva na vstup podle směrnice 2004/38, ověření ve smyslu článku 1 protokolu č. 20 spočívá zejména v kontrole toho, zda je dotčená osoba držitelem dokumentů stanovených v článku 5 této směrnice. Ověření ve smyslu článku 1 protokolu č. 20 přitom může v souladu se svým cílem, jímž je zabránit nelegálnímu překračování hranic, zahrnovat přezkum pravosti těchto dokladů a správnosti v nich uvedených údajů, jakož i přezkum konkrétních indicií umožňujících konstatovat existenci zneužití práv nebo podvodu. Z toho vyplývá, že článek 1 protokolu č. 20 umožňuje Spojenému království ověřit, zda osoba, která chce vstoupit na jeho území, skutečně splňuje podmínky vstupu, zejména podmínky stanovené unijním právem. Tento článek 1 naopak neumožňuje tomuto členskému státu určovat podmínky vstupu osob, které mají právo na vstup na základě unijního práva, a zejména ukládat jim dodatečné podmínky vstupu nebo jiné podmínky, než stanoví unijní právo. Vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení tím, že vyžaduje předchozí získání dokladu rodinného příslušníka EHP, stanoví v případě rodinných příslušníků občanů Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají platnou pobytovou kartu vydanou na základě článku 10 směrnice 2004/38, podmínku vstupu navíc k podmínkám uvedeným v článku 5 této směrnice, a nikoliv pouze ověření podmínek vstupu „na hranicích“. (62 - 65)

Z výroku SDEU:

Jak článek 35 směrnice 2004/38, tak článek 1 protokolu (č. 20) o použití některých hledisek článku 26 SFEU na Spojené království a Irsko neumožňují členskému státu, aby při sledování cíle obecné prevence podrobil rodinné příslušníky občana Evropské unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají platnou pobytovou kartu vydanou na základě článku 10 směrnice 2004/38 orgány jiného členského státu, povinnosti být podle vnitrostátního práva držiteli takového povolení ke vstupu, jako je doklad rodinného příslušníka EHP, aby mohli vstoupit na jeho území.

Poznámky:

Tento případ pootevřít dvířka k pochopení některých snah o revizi Lisabonské smlouvy ze strany Spojeného království. Ponecháme-li stranou politické úvahy spojené s těmito snahami, zůstává i tak dost prostoru pro zamyšlení se nad logikou volného pohybu osob.

Dobře stimuloval takovéto úvahy generální advokát Maciej Szpunar, když ve svém stanovisku osvětlil situaci řady občanů Unie na začátku 21. století dvěma příklady.

Nejprve je to příklad francouzsko-německého páru, F a A. Bydlí 25 let ve Spojeném království. Jejich syn, FA, se narodil v Londýně a má dvojí německou a francouzskou státní příslušnost. Řadu let žil v Berlíně, kde po dokončení vzdělání v oboru hotelových a restauračních služeb vykonával různá zaměstnání. Ve Francii naproti tomu byl pouze na krátkodobých pobytech, zejména na několika letních dovolených. FA je ženatý s Argentinkou. Mají dítě, občana Unie, a před rokem se usadili v Lyonu. Je třeba mít za to, že FA se při svém usazení v Lyonu vrací do Francie, i když tam nikdy nebydlel? Kladná odpověď by byla založena na nesprávném předpokladu, že FA v určitém okamžiku svého života Francii opustil za účelem přemístění se do jiného členského státu.

Ve druhém příkladu jde o litevsko-polský pár, L. a P. Bydlí 30 let v Litvě a mají jednu dceru, LP. Ta se narodila ve Vilniusu, má litevskou státní příslušnost a nemůže mít proto polskou státní příslušnost. LP pobývala během svého vysokoškolského studia v několika členských státech, včetně Polska, kde potkala svého manžela, chilského státního příslušníka. Pár se nedávno usadil v Krakově. V případě LP nemůže nikdo pochybovat o tom, že pochází ze dvou členských států. Nejenže její rodiče mají jeden polskou státní příslušnost a druhý litevskou, ona sama mluví plynule oběma jazyky a studovala v obou členských státech. LP však nemá polskou státní příslušnost.

Je tedy správné vycházet z toho, že vždy existuje shoda mezi členským státem, z něhož občan Unie pochází, a členským státem, jehož je státním příslušníkem?

Nezdá se být občanství Unie za těchto podmínek částečně obětí svého vlastního úspěchu?

Maciej Szpunar reaguje i na snadno zneužitelný argument o zneužití práva. Článek 35 směrnice 2004/38 vyžaduje zjištění zneužití práva v konkrétním případě, aby mohlo být držitelům pobytové karty ve smyslu článku 10 této směrnice odepráno právo na vstup bez víza.

V projednávaném případě však objektivní prvek zneužití práv tvrzeného Secretary of State chybí, jelikož cíle čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/38 bylo dosaženo. Výkon práva pohybu žalobců v původním řízení totiž vedl ve skutečnosti k jejich usazení v jiném členském státě, a sice ve Španělsku, se záměrem tam společně bydlet a vůlí cestovat na krátkodobé pobyty do Spojeného království. Jinak řečeno, dodržení tohoto ustanovení není pouze formální. Cesty žalobců v původním řízení nejsou vykonstruované, ale skutečné. Tyto cesty odpovídají legitimnímu využití jejich práva volného pohybu, jelikož se nechtěli vyhnout právní úpravě Spojeného království, ani podvodným nebo nepřiměřeným způsobem využít práv přiznaných uvedenou směrnicí, což Spojené království nezpochybňuje.

A pokud jde o subjektivní prvek, a to záměr získat výhodu vyplývající ze směrnice 2004/38, je zjevné, že ten rovněž chybí. Orgány Spojeného království totiž nevycházely při pozastavení uplatňování čl. 5 odst. 2 směrnice 2004/38 z individuálního jednání žalobců v původním řízení. Kdyby bylo členskému státu dovoleno, aby nepřihlížel k pobytové kartě vydané jiným členským státem, bylo by to v rozporu se zásadou vzájemného uznávání. Podle judikatury Soudního dvora není výkon práv vyplývajících z volného pohybu možný bez předložení dokumentů týkajících se osobního stavu osob, které jsou obvykle vydávány státem původu.

Prejudikatura:

C-336/94, Dafeki, ECR 1997
C-138/02, Collins, ECR 2004
C-408/03, Komise v. Belgie, ECR 2006
C-33/07, Jipa, ECR 2008
C-127/08, Metock a spol., ECR 2008
C-325/09, Dias, ECR 2011
C-364/10, Maďarsko v. Slovensko, ECR 2012
C-434/10, Aladzhov, ECR 2011
C-278/12 PPU, Adil, ECR 2012
C-456/12, O. a B., ECR 2014